

"Kamu Hesaplarının Dijital Ortama Taşınması ve Denetlenmesi"

Kamu deyince, öncelikle dar ve geniş an lamda devlet kavramından bahsetmek gerekiyor. Öyle ya devlet kimdir? "Kamu" veya "kamu kesimi" deyince ne anlaşılması gerekir. Akademik bir toplantıda esasen bu ve benzeri kavramları tanımlayarak, anlatmak istediğiniz kümelenmeyi dinleyici, okuyucu ve katılımcıların zihninde canlandırabilmemiz gerekiyor.

Ancak, sınırlı zaman diliminde buna çok da vakit yok. Ancak, 2003 yılında yasallaşan ve 2006 başından bu yana uygulama alanı bulan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile getirilen çerçeve içerisinde bir tanım getirmek şu aşamada yeterli olacaktır.

Merkezi idare (TBMM, Bakanlıklar, Yüksek Yargı Organları ..gibi) ile eskiden katma bütçeli idare olarak bildiğimiz, tanımı özel bütçe olarak değişen üniversiteler, Karayolları Genel Müdürlüğü, Atom Enerjisi Kurumu, Orman Genel Müdürlüğü gibi münhasıran belirli alanda faaliyet göstermek üzere kurulmuş konu itibarıyla yerinden yönetim kurumları ile düzenleyici ve denetleyici kurumlar (RTÜK, BDDK, SPK ... gibi) ve sosyal güvenlik kurumları ile yerel yönetimlerin kapsama alındığını ifade ederek ilk adımı atalım. 5018 sayılı Kanunun kapsamında kamu iktisadi teşebbüslerinin yer almadığının altını çizelim.

Kanun, kapsamdaki kamu idare ve kurumlarının uymak zorunda oldukları mali esasları belirleyen bir nevi mali anayasa niteliğindedir. Kanun çerçevesi çizilen idare ve kurumlarda iç denetime özel bir misyon yüklenmiş, iç kontrol, stratejik planlama performans esaslı bütçeleme gibi modern yönetim araçlarıyla, öncüsü olan 1050 sayılı Kanundan önemli farklılıklar içerir hale gelmiştir.

5018 sayılı Kanun dış denetim görevini, Türk Sayıştay'ına vermiş; düzenlilik denetiminin (*mevzuata uygunluk yanında, mali tabloların denetimini de içerir*) yanı sıra, performans denetiminin de bu yargı organınca yerine getirileceğini düzenlemiştir. Her ne kadar Sayıştay'ın klasik hesap yargılaması görevi devam etse de denetim evreni gerek konu yönünden, gerekse alan yönünden genişletilmiştir.

Böyle olmakla birlikte, 832 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 5018 sayılı Kanun ile verilen geniş yetkileri içerecek şekilde güncellenmesi 2010 yılının sonunu bulmuştur.

5018 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeler içerisinde kamu hesaplarının dijital platformlar içerisinde tutulmasına imkan sağlanmış, tahakkuk esaslı muhasebe uygulamasının devlet muhasebesi içerisine yerleştirilmesi de önemli reformlardan birisi olmuştur.

6085 sayılı yeni Sayıştay Kanunu sonrasında yapılan ikincil mevzuat düzenlemeleriyle de kamu hesapları dijital ortamda, belirlenen öncelik kriterlerine göre denetlenmeye başlanmıştır.

2000'li yılların başında görev ve sorumluluk alma şansına nail olduğumuz say2000i Web Tabanlı Saymanlık Otomasyonu Projesi ile kamu hesaplarının merkezi bir veri tabanında tutulması ve anlık raporlanması süreci günümüzde, yukarıda kısaca özetlenen yasal düzenlemeler öncesi atılmış çok önemli bir adım olarak takdim edilmelidir.

Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü bünyesinde 90'lı yıllarda başlayan ve 1998 yılına gelindiğinde 20 büyük ilin muhasebe müdürlüklerinde lokal ortamda tutulmakta olan ve kartuşlarla bakanlık merkezine getirilerek, diğer il ve ilçelerden kağıt ortamında sağlanan verilerin birleştirilmesi suretiyle ilk olarak dijital ortama taşınan kamu hesapları 2000'li yılların hemen başında tamamıyla dijital ortama taşınmıştır.

Bu merkezi veri tabanında kamu idare ve kurumları bünyesindeki döner sermaye işletmeleri farklı hukuki statüleri ve hesap planları ile dolaylı yoldan yapılan konsolidasyon ile yer almaktadır.

İl özel idareleri, belediyeler ve belediye birliklerinin hesapları farklı yazılım firmaları tarafından sağlanan yazılımlarla dijitalleşmekle birlikte, say2000i Sistemi içerisine sonradan dönem sonu verileriyle işlenmektedir.

Tüm bu şekilde dijitalleşmesi sağlanan hesapların başta Sayıştay'ın dış denetimi, sonrasında vesayet denetimi kapsamında ilgili denetim birimlerinin inceleme ve denetimlerine açık olduğu paylaşılmalıdır.

Sayıştay bu denetime esas olacak şekilde kamu hesaplarını kendi belirlediği formatla belirli dönemlerde idarelerden almakta, kendi geliştirdiği programla belirlenen ve güncellenen öncelikler kapsamında denetimlerini düzenli olarak sağlamaktadır. Bu konu anlatılırken hep akla gelen ve sorulan bir husus kamu zararlarının tespiti ve ilgililerine karşı yürütülen mali sorumluluklarla ilgilidir. Sayıştayımızın bir hesap mahkemesi olarak gördüğü işlev ile 5018 sayılı Kanun kapsamındaki dış denetim rolünün bir birini tamamlayan unsurlar olduğudur. Böyle olmakla birlikte, özellikle düzenlilik denetimi kapsamında tespiti yapılan her hususun mutlaka "kamu zararı" şeklinde sorumlularıyla ilgili bir yargılama sürecini içermediği kısaca belirtilmelidir. Bu konu uzun süreli ön bilgiler sonrası başkaca bir oturumda detaylı anlatılmayı hak edecek boyuttadır.

Son söz olarak, çerçevesi çizilen kamu idare ve kurumlarına ait kamu hesaplarının dijital ortama aktarılarak sağlıklı ve güvenilir ortamlara taşınmasının teknolojik alt yapısı 90'lı yılların sonundan itibaren tamamlanmış, buna yönelik hukuki temeller ise 2000'li yılların ikinci yarısından başlanarak tamamlanmıştır.